

Asia: VN/18505/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi

Kommentit esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista yleisesti

Kommentit yleisesti esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista

THL pitää esitettyjä tavoitteita digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja digitaalisen henkilöllisyyden palveluiden tuottamisesta tarpeellisina ja perusteltuina. Lähtökohtaisesti itsehallittava identiteetti antaa hyvän pohjan henkilön itsemääräämisoikeudelle omien henkilötietojensa hallitsemiseksi ja kontrolloimiseksi tietojen käyttötarkoituksittain viranomaisten tarjotessa tähän kokonaan uuden mahdollisuuden, henkilön itsensä hallita viranomaisten hänestä väestötietojärjestelmään rekisteröimää tietoa. Tällainen omien tietojen hallinta tulee olla mahdollista sekä fyysisen käyntiasioinnin että sähköisten asiointitapahtumien yhteydessä. Lisäksi on tärkeää, että esityksessä on otettu yhdenvertaisuus huomioon mahdollistamalla asiakkuuksista riippumaton tunnistautuminen julkisen hallinnon sähköisiin palveluihin myös ulkomaalaisille ja henkilöille, joilla ei ole halua tai mahdollisuutta käyttää älypuhelinta tunnistautumiseen.

Keskeiset ehdotukset tukevat hyvin esitettyjä tavoitteita siitä, että suomalaisen yhteiskunnan palveluissa asioivilla henkilöillä olisi laajasti mahdollisuus esittää viranomaisen vahvistama henkilöllisyys sekä henkilöllisyyteen liittyviä tietoja erilaisissa asiointitilanteissa. On perusteltua rajata digitaalisen henkilötodistuksen käyttö käyntiasiointiin ja sähköiseen asiointiin sekä erottaa se matkustusasiakirjoista. Lisäksi digitaalisen henkilötodistuksen rinnalle toteutettava luonnollisen henkilön tunnistusväline lisää kansalaisten yhdenvertaisuutta käyttäjä julkisen hallinnon sähköisiä asiointipalveluita.

Hallituksen esityksessä korostuu mobiilisovellus henkilöllisyystodistuksena sekä sähköisen tunnistamisen menetelmänä eri asioinneissa. Mobiilisovelluksella tehtävistä sähköisistä allekirjoituksista tai asiakirjojen salauksesta ei ole kuitenkaan selvitystä, eikä osoitettu käyttötilanteita. Esityksen sivulla 12 todetaan, että ”Kansalaisvarmenteella tarkoitetaan Digi- ja väestötietoviraston luonnolliselle henkilölle myöntämää varmennetta, joka sisältyy henkilökorttilaissa tarkoitettuun henkilökorttiin tai muuhun viranomaisen asiakirjaan tai tekniseen alustaan, ja jota käytetään henkilön todentamista, sähköisen allekirjoituksen tekemistä sekä

asiakirjojen ja viestien salausta varten". THL pitää tärkeänä, että muun muassa sosiaalihuollon viranomaisasiointissa asiakkaat voisivat käyttää mobiilisovellusta (sekä sen vaihtoehtoa luonnollisen henkilön tunnistusvälinettä) laajasti asiakirjojen allekirjoittamiseen sähköisesti.

Kommentit digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta

THL pyytää tarkentamaan esityksessä olevia digitaalisen henkilöllisyystodistukseen liittyviä henkilöä yksilöiviä tietoja. Tiedot ovat epäselvästi ilmaistuja ja eroavat aiemmin lausunnolla olleen henkilötunnusjärjestelmän uudistamiseen liittyvän hallituksen esityksen sisällöistä. Henkilötunnusjärjestelmän uudistamiseen liittyvän HE:n kohdassa 4.1.6 (Uusi yksilöintitunnus) todetaan: "Valtiovarainministeriössä valmistellaan tämän esityksen rinnalla parhaillaan uutta digitaalista henkilöllisyystodistusta, jossa mobiilisovellukseen tallennettaisiin ydinidentiteetin todisteeksi kutsuttu varmenne. Varmenne olisi saatavissa julkisesta hakemistosta ja sillä digitaalinen henkilöllisyystodistus kytkettäisiin siihen henkilöön, joka hallitsee digitaalista todistusta. Julkisena tunnisteena ei voitaisi käyttää henkilötunnusta. Ehdotettua yksilöintitunnusta olisi tarkoituksenmukaista ainakin pidemmällä aikajänteellä käyttää varmenteella henkilön yksilöivänä tunnisteena.". Tässä lausuttavana olevassa HE:ssa puolestaan todetaan sivulla 60: "Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ydinidentiteetin todisteen tietosisällöstä. Ydinidentiteetin todisteeseen sisältyisivät momentin 1-6 kohdan mukaan henkilön VTJ-lain 11 a §:n mukainen yksilöintitunnus (1 kohta); ...". Voimassa olevassa VTJ-laissa säädetään 11 §:ssä seuraavaa: "Kun henkilön tiedot talletetaan ensimmäisen kerran väestötietojärjestelmään, hänelle on annettava henkilötunnus. Henkilötunnus annetaan automaattisesti väestötietojärjestelmästä. Korjattua tai muutettua henkilötunnusta ei saa antaa toiselle henkilölle."

Edellä kuvatulta pohjalta jää epäselväksi, onko digitaaliseen henkilöllisyystodistukseen liittyvään ydinidentiteetin todisteeseen tarkoitus kytkeä henkilötunnus, valmisteilla oleva uusi yksilöintitunnus vai kumpi tahansa. Yksilöintitunnuksen määräytymisen osalta osittain epäselväksi jää myös valmisteilla olevan lainsäädännöllisen kokonaisuuden suhde valmisteilla olevaan muutokseen valtioneuvoston asetuksesta väestötietojärjestelmästä 2 a §.

THL kannattaa ehdotusta alle 15-vuotiaiden mahdollisuutta vahvaan sähköiseen tunnistamiseen, mutta kaipaa syvempää tutkimusta alle 15-vuotiaiden lasten sähköisen asiointin mahdollisuuksista kuin luvussa 4.2.4.2. on esitetty. Mahdolliseksi ongelmaksi saattaa muodostua palveluntarjoajien nykyisten ratkaisujen "taipuminen" alle 15-vuotiaiden sähköisiin asiointiprosesseihin. Tämä vaatisi erillistä selvittämistä niin sosiaali- ja terveydenhuollon kuin muillakin toimialoilla.

Digitaaliseen henkilöllisyystodistukseen liittyvä tavoite on, että asiakas saa itse hallinnoida tietojensa esittämisen laajuutta erilaisissa asiointitilanteissa. Esityksessä todetaan, että asiakasorganisaatioiden eri tilanteissa tarvitsemien tietojen saamisen varmistamiseksi tarvitaan tarkemmat määrittelyt. Epäselväksi kuitenkin jää, kuka määrittelee kulloinkin tarvittavat tarkemmat tiedot ja millä perusteilla. Asiakasorganisaatioiden itsenäisesti määrittämät tiedonsaantioikeudet saattaisivat kaventaa kansalaisen mahdollisuuksia rajata omien tietojen näkymistä asiointitilanteissa. Jos ratkaisujen halutaan perustuvan siihen, että asiakas itsenäisesti päättää omien henkilötietojensa

jakamisesta eri palveluja tuottaville tahoille, on varmistettava, että toimintamallista muodostuu ymmärrettävä ja että se ei ole tarpeettoman monimutkainen asiakkaiden kannalta.

Kommentit ulkomaalaisen digitaalisesta asiointivälineestä

Ulkomaalaisen (etukäteisen) tunnistamisen hyödyntäminen ulkomaalaisen tunnistusvälineen avulla voisi tuoda merkittävää käytännön toiminnan tehostumista liittyen THL:n vieraileviin tutkijoihin. Uudella ratkaisulla voitaisiin tähän liittyvästä hallinnollisesta prosessista luoda entistä sujuvampi ja turvallisempi.

Sote-asiointipalvelujen käyttö ulkomaalaisille henkilöille ei ole ollut mahdollista. Uusi esitys ja ulkomaalaisille tarjottava digitaalinen asiointiväline ei näytä tuovan helpotusta asiaan, koska vahva tunnistautuminen on tarpeellista.

Kommentit luonnollisen henkilön tunnistusvälineestä

THL:n näkemyksen mukaan luonnollisen henkilön tunnistusväline toisena vaihtoehtona digitaalisen henkilöllisyyden rinnalla lisäisi yhdenvertaisuutta. Esityksessä arvioidaan vaihtoehtoisen luonnollisen henkilön tunnistusvälineen käyttämisen jäävän marginaaliseksi. Näin lieneekin sillä oletuksella, että suurimmalla osalla kansalaisista on käytössään mobiililaitte ja/tai pankkitunnukset. Asia ei välttämättä kuitenkaan ole niin yksiselitteinen, jos tarkastellaan alaikäisiä kokonaisuutena ja heidän mahdollisuuksiaan käyttää sellaisia julkisen hallinnon sähköisiä palveluita, joissa vaaditaan vahvaa tunnistautumista. Sosiaali- ja terveydenhuollon sektorilla esimerkiksi Omakanta vaatii tunnistautumista joko mobiilivarmenteella tai pankkitunnuksilla. Mikäli alaikäisellä syystä tai toisesta ei käytännössä ole mahdollisuutta em. tunnistautumisen välineitä hankkia, voi vaihtoehtoinen luonnollisen henkilön tunnistusväline herättää kiinnostusta. Näin ollen luonnollisen henkilön tunnistusvälineen mahdolliset käyttövolyymit sosiaali- ja terveydenhuollon sektorilla voivat olla ennakolta oletettua suurempia. Oletettavasti kuitenkin suurimmat uusien ratkaisuiden käyttövolyymit tulevat siitä, että vanhemmat hankkivat alaikäisille lapsilleen digitaalisen henkilöllisyyden voimassa olevan passin tai henkilökortin rinnalle. Tällöin tietysti edellytyksenä on, että lapsella on käytössään älypuhelin. Kaiken kaikkiaan luonnollisen henkilön tunnistusväline jää osittain epäselväksi esityksen perusteella.

Kommentit ehdotetusta toimintamallista ja viranomaisten tehtävistä palveluiden tuottajina

THL katsoo, että esityksen perusteella konkreettiset vaikutukset jäävät epäselväksi liittyen fyysiseen asiointiin eli "käyntiasiointiin". Esityksestä tulisi selvittää erityisesti se, että mitä digitaalisen henkilöllisyyden hyödyntäminen käytännössä voisi vaatia käyntiasiointissa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön tai hänen käyttämänsä järjestelmän osalta. Toisin sanoen, mitä järjestelmä/järjestelmät tekevät henkilön todentamisen osalta ja millaisilla teknisillä ratkaisuilla palvelunantajat toimivat käyntiasiointissa. Tarkasteltavia asioita ovat muun muassa mahdolliset toteutus- ja muutostarpeet palvelunantajien olemassa oleviin järjestelmiin; digitaaliseen henkilöllisyyteen liittyvät kokonaan uudet tekniset ratkaisut ilman niiden integroimista vanhoihin systeemeihin ja vaihtoehtoisen, luonnollisen henkilön tunnistusvälineen hyödyntämisen edellytykset

palvelunantajan käyttöympäristössä. Etenkin näillä mainituilla asioilla on merkittävät vaikutukset niin kustannusten kuin uusien ratkaisujen mahdollisten toteuttamisaikataulujen osalta.

Esityksen perusteella THL:lle jää myös epäselväksi mahdollinen sovellettavuus yksityisiin sote-palveluihin, muun muassa minkälaista sitovuutta Digitaalisen henkilöllisyyden hankkeen tuotoksille on kenties hahmoteltu eri toimialoille. THL:n näkökulmasta uusien ratkaisujen soveltaminen erilaisissa sote-palveluissa vaatii kokonaisvaltaista tarkastelua ja selvittämistä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla. On epäselvää, minkälaisia alustavia yhteisiä keskusteluja on mahdollisesti käyty valtiovarainministeriön, sisäministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön kanssa ja onko varauduttu mahdollisiin huomattaviinkin kustannusvaikutuksiin uusien digitaaliseen henkilöllisyyteen liittyvien ratkaisujen osalta. Esityksestä tulisi käydä ilmi yksiselitteisesti se, missä määrin ja millä sitovuudella esimerkiksi yksityisten sote-palvelujen tuottajien on tuettava omissa sähköisen ja fyysisen asioinnin palveluissaan ehdotettuja uusia tunnistamisratkaisuja. Hetu-uudistukseen liittyvässä esityspaketissa monet uudet asiat oli esitetty toteutuviksi vuoden 2023 alusta. Samoin tässä yhteydessä tulisi digitaaliseen henkilöllisyyteen liittyvää lainsäädäntöä voimaan jo vuoden 2023 alusta lukien. Aikataulun realistisuutta on arvioitava erityisesti suhteessa edellä todettuihin toimialakohtaisiin lisäselvitystarpeisiin ja valmiuksiin sekä mahdollisiin lisärahoitustarpeisiin.

THL näkee riskin, että uusia digitaaliseen henkilöllisyyteen liittyviä ratkaisuja ei saada käyttöön linjatulla aikataululla, koska ne edellyttävät suuria muutostöitä ja investointeja hyvin monilla eri toimialoilla. Olisi arvioitava, voiko digitaalinen henkilöllisyydestodistus jäädä lähivuosina pelkästään marginaaliseksi lisävaihtoehdoksi lähinnä käyntiasiointiin perinteisten henkilöllisyyttä osoittavien asiakirjojen taustalle. Ja sähköisen asioinnin osalta uusissa digitaalisen henkilöllisyyden ratkaisuissa vaarana on yhtä lailla "taustalle jääminen" varmennekortin tapaan. Tietysti, jos yksityiset palveluntuottajat monilla eri toimialoilla ottavat "digitaalisen kredentiaalin", todisteen omakseen ja uusivat palveluitaan ja prosessejaan uusien mahdollisuuksien suuntaan, niin silloin voidaan saavuttaa nopeastikin merkittävää vaikuttavuutta digitaalisen henkilöllisyyden ratkaisuilla. Ratkaisevaa tässä kokonaisuudessa on myös se, että millä tavalla kansalaiset ottavat käyttöön uudet digitaaliseen henkilöllisyyteen liittyvät ratkaisut. Joka tapauksessa uusia entistä tietoturvallisempia ja yksilölle entistä paremman ja itsehallittavan tietosuojan takaavia ratkaisuja tulee valtion suunnalta merkittävästi edistää. Itsehallittava identiteetti vähentää mahdollisten väärinkäyttäjien mahdollisuuksia ja luo EIDAS-säätelyn kautta koko Euroopan Unionille yhteisen entistä turvallisemman ja luotettavamman tunnistautumisen infrastruktuurin.

Esitysluonnokseen sisältyvät säädösehdotukset ja niiden perustelut

Kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta sekä esitetystä sääntelystä yleisesti

THL pitää esitystä onnistuneena, uudistuksen moniulotteisista ja laajoista vaikutuksista huolimatta. Ehdotukset ovat pääosin tarkkaan kuvattuja ja säädösehdotukset vaikuttavat johdonmukaisilta. Koska kysymys on kansalaisen hallussa ja käytössä olevasta tunnistusvälineestä ja sen sääntelystä, laeista tulee käydä tarkasti ilmi henkilöllisyydestodistuksen ja tunnistusvälineen haltijan oikeudet ja velvollisuudet, jotta mobiilisovellus saavuttaa samanlaisen luottamuksen kuin muut

henkilöllisyystodistukset ja vahvan tunnistautumisen välineet. Myös sovelluksen teknisen ratkaisun tulisi olla käyttäjäystävällinen ja yksinkertainen, jotta käyttöehtoja olisi helppo noudattaa eikä käyttäjälle itselleen tulisi liiaksi vastuuta käytöstä. Lisäksi käyttäjän kannalta etuna voidaan pitää sitä, että haltija voi itse valita vahvistetut tiedot, jotka hän haluaa osoittaa osapuolelle. Tämän ominaisuuden tulee olla myös helppo käyttää. Tulevaisuudessa kun digitaalinen henkilöllisyys voidaan kehittää osaksi EU:n digitaalista lompakkosovellusta, johon voi liittää myös erilaisia asiakirjoja, täysimääräisempi hyöty tietojen näyttämisen valinnanmahdollisuuksista tulee esille vasta silloin. THL:llä ei ole huomautettavaa, mutta pyytää kiinnittämään huomiota esityksen suhteeseen muuhun lainsäädäntöön, esim. tiedonhallintalakiin.

Kommentit ehdotuksesta Digi- ja väestötietoviraston digitaalisen henkilöllisyyden palveluista annettavaksi laiksi

THL:llä ei ole lausuttavaa.

Kommentit ehdotuksesta digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta annettavaksi laiksi

THL:llä ei ole lausuttavaa.

Kommentit muuhun ehdotettavaan lainsäädäntöön

THL:llä ei ole lausuttavaa.

Kommentit henkilötietojen käsittelyä koskevista sääntelyratkaisuista sekä tietosuojaa koskevista kysymyksistä

THL:n näkemyksen mukaan sääntelyratkaisut ovat perustusvaliolautakunnan linjausten mukaisia; tietosuojakysymykset on otettu asianmukaisesti huomioon.

Kommentit esityksen perustuslakia ja säätämisjärjestystä koskevista kysymyksistä

THL:llä ei ole lausuttavaa.

Kommentit esityksessä esitetystä alustavasta kilpailuoikeudellisesta arviosta

THL:llä ei ole lausuttavaa.

Kommentit muista esitykseen ja sen valmisteluun liittyvistä oikeudellisista kysymyksistä

THL:llä ei ole lausuttavaa.

Vaikutusten arviointi

Kommentit vaikutusten arvioinnista yleisesti

THL:n näkemyksen mukaan esityksessä on laajasti ja kattavasti arvioitu vaikutuksia eri näkökulmista. Esityksen vaikutusten arvioinnissa ei ole kuitenkaan riittävästi otettu huomioon erilaisten toimialojen erityistarpeita. Vaikutuksen arviointi on puutteellinen erityisesti siltä osin, että minkälaisia vaikutuksia käyntiasioinnissa, fyysisessä asioinnissa uusilla digitaalisen henkilöllisyyden ratkaisuilla aiheutuu. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien ja palvelunantajien kentällä on hyvin paljon erilaisia 'public-private' -yhteistyön toimintamalleja sen lisäksi, että on kokonaan julkisia ja kokonaan yksityisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajia. Hyvinvointialueiden aloittaessa vuonna 2023 tulisi riittävän kattavat vaikutusten arvioinnit tehdä ainakin karkealla tasolla, minkä pohjalta vasta olisi nähtävissä digitaalisen henkilöllisyyden ratkaisuiden eri osa-alueiden toteuttamismahdollisuudet milläkin aikataululla.

Kommentit taloudellisista vaikutuksista

THL:n näkemyksen mukaan digitaalinen henkilöllisyys ja siihen liittyvä uusi infrastruktuuri palveluineen muuttavat selvästi nykyistä tunnistautumisen "pelikenttää" etenkin yksityisellä puolella. Taloudelliset vaikutukset julkisella puolella heijastuvat sähköisten asiointipalveluiden kentälle. Vaikutusten mahdollinen suuruus riippunee erityisesti toteutuksen integroituvuudesta nykyisiin sähköisiin palveluprosesseihin ja niissä toimiviin tietojärjestelmiin. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla taloudelliset vaikutukset voivat olla hyvinkin suuria, mikäli uudet ratkaisut vaativat nykyisiin tietojärjestelmiin "perustavaa laatua olevia" muutoksia. Tässä yhteydessä on tärkeää huomata sosiaali- ja terveydenhuollossa käytössä olevien tietojärjestelmien erilaiset elinkaaret ja kypsyystasot yhdistettynä tulevien hyvinvointialueiden erittäin heterogeeniseen tilanteeseen. Tällaiseen todellisuuteen mahdollisesti todella nopeastikin tulevien uusien tietojärjestelmävaatimuksien toteuttaminen vaatisi merkittäviä lisäresursseja, koska hyvinvointialueilla on lähivuosina joka tapauksessa hyvin paljon tehtävää esimerkiksi tietojärjestelmien yhteentoimivuuden ja toiminnan jatkuvuuden varmistamisessa.

Kommentit vaikutuksista viranomaisten toimintaan

Esityksessä on tarkasteltu vaikutuksia viranomaisten toimintaan lähinnä valtiovarainministeriön ja sisäministeriön hallinnonalojen sekä ulkoasianhallinnon toimijoiden näkökulmasta. Mikäli uusia digitaalisen henkilöllisyyden ratkaisuja otetaan julkisessa hallinnossa laajasti käyttöön, vaikutuksia on luonnollisesti jokaiselle hallinnonalalle. Tällainen tarkastelu puuttuu kokonaan esityksestä.

Kommentit muista yhteiskunnallisista vaikutuksista ja ympäristövaikutuksista

Esityksessä on käyty varsin kattavasti ja perusteellisesti läpi yhteiskunnallisia vaikutuksia. THL:n näkemyksen mukaan näiden vaikutusten tarkempia käytännön vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon huollossa tulisi kyetä kattavasti arvioimaan etenkin toimintaprosessien,

riskienhallinnan ja tietosuojavaikutusten osalta. Kuten tämäkin kohta esityksessä osoittaa, tällaiselle isommalle uudistukselle tulisi varata riittävästi aikaa muun muassa erityyppisten vaikutusten arviointiin ja sitä kautta konkreettisten tarpeiden täsmentämiseen sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla.

Millaisia vaikutuksia ehdotetulla sääntelyllä olisi oman organisaationne tai toimialanne näkökulmasta?

THL:n näkemyksen mukaan vaikutuksia tulisi laajasti arvioida sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla siinä vaiheessa, kun digitaalisen henkilöllisyyden toteuttamiseen liittyvä sisältö ja aikataulut ovat selkiytyneet ja tarkentuneet. Mikäli päätarkoituksena on siis ensin rakentaa infrastruktuuri, toimintamahdollisuudet ja lainsäädäntö nimenomaan digitaalisen henkilöllisyyden kokonaisuutta eteenpäin vievillä hallinnonaloilla, ts. valtiovarainministeriön ja sisäministeriön hallinnonaloilla sekä ulkoasianhallinnossa, niin tämä kokonaisuus tulisi selkeämmin käydä esityksestä ilmi. Tällä järjestetyllä lausuntokierroksella olisi ollut toivottavaa, että lausuttavassa materiaalissa olisi ollut hallituksen esityksen lisäksi muuta asiaa avaavaa ja selkiyttävää konkreettista materiaalia.

Terveydenhuoltosektorilla käyntiasioinnissa käytetään hyvin paljon Kela-korttia tai henkilökorttia henkilöiden tunnistamiseen. Mobiilisovelluksen käyttö tunnistamisessa parantaa asiakkaiden ja potilaiden tietosuojaa.

Asiakaspalveluhenkilökunta tulee tarvitsemaan koulutusta digitaalisen henkilöllisyyden välineiden ja ratkaisujen käyttöön.

Kohdennetut kysymykset vaikutusten arvioinnin tarkentamiseksi jatkovalmistelun aikana (lausunnonantaja voi valita itselleen soveltuvat teemat)

Julkishallinnon toimijoita pyydetään arvioimaan, millaisia määräraha-vaikutuksia (esimerkiksi järjestelmäkustannuksia tai henkilöstökustannuksia) esitetyllä lainsäädännöllä ja ratkaisulla arvioidaan olevan organisaatiossa sekä ottamaan kantaa ovatko muutokset hoidettavissa nykyisten määrärahojen puitteissa vai vaativatko ne lisämäärärahoja.

THL:n näkemyksen mukaan kokonaisvaikutuksia on erittäin vaikeaa arvioida tässä vaiheessa ja pelkän hallituksen esityksen pohjata. Vaikutukset voivat olla hyvinkin mittavia. Suurimmat vaikutukset kohdistuvat koko sosiaali- ja terveydenhuollon kentälle, lukuisiin julkisiin ja yksityisiin organisaatioihin. Vaikutukset THL:ään virastona eivät liene kovin merkittäviä.

Kiellettyä valtiontukea ja kilpailuneutraliteettia koskevia kysymyksiä on käsitelty valmistelun aikana, mutta näitä kysymyksiä ei ole kyetty arvioimaan tyhjentävästi. Miten arvioisitte näitä kysymyksiä ja miltä osin esitettyä arviota olisi erityisesti tarkennettava? Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksilla olevan kilpailulle sekä olemassa olevien että tulevaisuudessa kehittyvien palveluiden näkökulmasta?

THL:llä ei ole lausuttavaa.

Vastaavatko suunnitellut ratkaisut asiointipalveluiden tarpeeseen?

THL:n näkemyksen mukaan asia vaatisi kattavaa selvittämistä ja vaikutusten arvioinnin tekemistä sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan näkökulmasta.

Miten arvioitte ehdotusten vaikuttavan tunnistuksen hyödyntäjien toimintaan, esimerkiksi asiointipalveluiden tarjoajiin? Onko ehdotuksella vaikutuksia esimerkiksi sähköisen tunnistamisen käyttöön, liiketoiminnan kannattavuuteen tai investointien tarpeeseen?

THL:llä ei ole lausuttavaa.

Millaisia teknisiä toteutuksia tai hankintoja digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen hyödyntäminen osaltanne tai toimialallanne edellyttäisi sähköisessä ja/tai käyntiasioinnissa? Miten tämä vertautuu tunnistuspalveluiden ostoon luottamusverkoston toimijoilta?

THL:n näkemyksen mukaan asia vaatisi kattavaa selvittämistä sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan näkökulmasta.

Mitä vaikutuksia digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen tarjoamisella yksityisen sektorin käyttöön on nykyiseen tunnistuspalveluiden hankintaan luottamusverkoston palveluntarjoajilta?

THL:llä ei ole lausuttavaa.

Onko esityksellä vaikutuksia uusien yksityisen sektorin tunnistusvälineiden tai -palveluiden tarjonnan syntymiseen luottamusverkostossa tai sen ulkopuolella?

THL:llä ei ole lausuttavaa.

Millä tavoin arvioitte esitettyjen ratkaisujen vaikuttavan nykyisten vahvan sähköisen tunnistamisen palveluntarjoajien liiketoimintaan? Onko tähän vaikutusta sillä, missä määrin ja kuinka kauan palveluntarjoajille maksettaisiin tunnistustapahtumista julkisen sektorin palveluihin tai sillä, onko digitaalinen henkilöllisyystodistus luottamusverkostotoimijoiden hyödynnettävissä maksutta?

THL:llä ei ole lausuttavaa.

Millä tavoin arvioitte ehdotusten vaikuttavan ulkomaisiin yrityksiin ja asiointipalveluihin?

THL:llä ei ole lausuttavaa.

Miten esitetyt ratkaisut ja ehdotettava sääntely vastaavat erityisryhmien tarpeisiin erilaisissa asiointitilanteissa? Onko yhdenvertaisuus otettu riittävästi huomioon?

THL pitää tärkeänä sitä, että mobiilisovellusten tulee täyttää saavutettavuusvaatimukset esityksen mukaisesti.

Arvioitko, että hankkeessa esitetty ratkaisu parantaa alle 15-vuotiaiden mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin? Mahdollistavatko ratkaisut sen, että asiointipalvelut voivat halutessaan huomioida palvelussaan henkilön iän? Onko alaikäisten asiointimahdollisuuksien mahdollisella laajenemisella vaikutuksia asiointipalveluiden tuottamiseen?

Esityksen mukaan alaikäisistä 15 vuotta täyttäneet voisivat saada digitaalisen henkilöllisyystodistuksen myös ilman vanhempien suostumusta. Ehdotukset mahdollistavat alaikäisille nykyistä laajemmin asiointiin erilaisissa digitaalisissa palveluissa vahvasti tunnistettuina. Sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioista osa käyttää suomi.fi palvelua. Suomi.fi-viestien käyttöönotossa ei ole ikärajaa. Alaikäinen lapsi voi itse ottaa Suomi.fi-viestit käyttöönsä, jos hänellä on käytössään henkilökohtaiset vahvan tunnistuksen välineet. THL kiinnittää huomiota ehdotettuun ikärajaan ja sen suhteeseen muihin laissa säädettyihin ikärajoihin. THL kuitenkin kannattaa 15-vuoden ikärajaa, mutta esityksessä tulisi paremmin arvioida esityksen vaikutuksia. Esim. asiakastietolain hallituksen esityksen luonnoksessa ”... alle 12-vuotiaiden lasten kohdalla tietojärjestelmissä voitaisiin tuottaa oletusarvoisesti merkintä, ettei lapsi ole päätöskykyinen. Terveystieteiden ammattihenkilön olisi kuitenkin tehdä arvio lapsen päätöskyvystä potilaslain mukaisesti, kuten ennenkin, ja tarvittaessa muutettava merkinnän sisältöä varmistaen päätöskykyisen lapsen kieltäminen ikätasosta riippumatta”. Tämän perusteella vaikuttaisi siltä, että ehdotus ei ainakaan lisäisi alaikäisen mahdollisuutta suomi.fi:n kautta toteutetuissa sähköisissä palveluissa. Tämä kokonaisuus vaatii sosiaali- ja terveydenhuollon osalta vielä selkeytystä.

Millä tavoin arvioitte, että esitys vaikuttaa ulkomaalaisten henkilöiden mahdollisuuksiin käyttää asiointipalveluita Suomessa tai ennen maahan saapumista? Millaisia vaikutuksia esityksellä on työntekijöiden liikkuvuuteen?

Esitys helpottaisi ulkomaalaisten henkilöiden mahdollisuuksia käyttää suomalaisia asiointipalveluita. Ulkomaalaisen (etukäteisen) tunnistamisen hyödyntäminen ulkomaalaisen tunnistusvälineen avulla voisi tuoda merkittävää käytännön toiminnan tehostumista liittyen THL:n vierailuviin tutkijoihin. Uudella ratkaisulla voitaisiin tähän liittyvästä hallinnollisesta prosessista luoda entistä sujuvampi ja turvallisempi.

Onko tietoturvasuojaa ja tietosuojaa koskevat kysymykset mielestänne otettu riittävästi huomioon esitetyissä ratkaisuissa ja ehdotetussa sääntelyssä?

THL:n näkemyksen mukaan esityksessä on varsin perusteellisesti ja huolellisesti arvioitu tietosuojakysymyksiä. Lakiesityksessä on hyvin otettu huomioon eri osapuolten roolit, ja on hyvä, että myös rekisterinpitäjyydestä on esityksessä säädetty. Esityksessä sivulla 41-42 esille nostettu tarve vaikutustenarvioinnin tekemiselle on perusteltu rekisterinpitäjien osalta. Esityksestä jää osittain epäselväksi tietoturvasuojalla tavalla toimimisen kokonaisuus, yhtäältä mitä jää käyttäjän ja

mobiilivälineen haltijan huolehdittavaksi ja toisaalta mikä jää mobiilisovelluksen, rekisterinpitäjien ja muiden toimijoiden ohjeistettavaksi ja, tai teknisillä kontrolleilla toteutettavaksi.

Muut kommentit

Esityksestä ei selviä nykyisin sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla käytössä olevien tilapäisten yksilöintitunnusten ja suunnitteilla olevan ulkomaalaisten tunnistusvälineen välinen suhde. Esimerkiksi Omakannan ja muiden Kanta-palvelujen osalta vaadittavat mahdolliset muutostarpeet jäävät epäselviksi.

Taipale Antti-Olli
Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL